

<https://doi.org/10.62837/2025.6.240>

VÜSALƏ MƏMMƏDOVA
Azərbaycan Dillər Universiteti
vusala.mamadova93@gmail.com

İNGİLİS DİLİ TƏDRİSİNDƏ MƏDƏNİYYƏTLƏRARASI ÜNSİYYƏTİN ROLU

Xülasə

Məqalə İngilis dili tədrisində mədəniyyətlərarası ünsiyyətin əhəmiyyətini vurğulayır və bu bacarıqların formalaşdırılması üçün tədris prosesinə inteqrasiya metodlarını təqdim edir. Burada mədəniyyətlərarası ünsiyyətin yalnız dil biliklərinin artırılması ilə məhdudlaşmadığı, həm də sosial adaptasiya, qarşılıqlı anlaşma və qlobal əməkdaşlıq bacarıqlarının inkişafında mühüm rol oynadığı göstərilir. Tədqiqatda müxtəlif nəzəri modellərə əsaslanaraq, tələbələrdə mədəniyyətlərarası kompetensiyanın inkişaf etdirilməsinin pedaqoji və praktiki əhəmiyyəti izah olunur. Azərbaycan təhsil sistemində mövcud vəziyyət təhlil edilərək, dərslərin məzmunu, müəllimlərin ixtisas səviyyəsi, interaktiv tədris metodlarının tətbiqi və beynəlxalq təcrübə imkanları baxımından mövcud məhdudiyyətlər ortaya qoyulur.

Açar sözlər: İngilis dili, mədəniyyətlərarası ünsiyyət, tədris metodları, qloballaşma, Azərbaycan təhsili.

VUSALA MAMMADOVA THE ROLE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING

Summary

The article highlights the importance of intercultural communication in English language teaching and presents methods for its integration into the educational process. It emphasizes that intercultural communication goes beyond enhancing language proficiency, playing a crucial role in developing learners' social adaptation, mutual understanding, and global collaboration skills. Drawing on different theoretical models the study explains the pedagogical and practical significance of fostering intercultural competence among students. The current state of English language education in Azerbaijan is analyzed in terms of textbook content, teacher qualification levels, the application of interactive teaching methods, and opportunities for international exposure, identifying existing limitations.

Keywords: English language, intercultural communication, teaching methods, globalization, Azerbaijani education.

Резюме

В статье подчеркивается важность межкультурной коммуникации в преподавании английского языка и представлены методы интеграции этих навыков в учебный процесс. Показано, что межкультурная коммуникация не ограничивается совершенствованием языковых навыков, но также играет важную роль в развитии социальной адаптации, взаимопонимания и навыков международного сотрудничества. В исследовании на основе различных теоретических моделей обосновывается педагогическая и практическая значимость развития межкультурной компетентности учащихся. Проанализирована текущая ситуация в системе образования Азербайджана, выявлены существующие ограничения с точки зрения содержания учебников, уровня квалификации преподавателей, применения интерактивных методов обучения и возможностей международного опыта.

Ключевые слова: английский язык, межкультурная коммуникация, методы обучения, глобализация, азербайджанское образование.

Giriş. Qloballaşmanın intensivləşdiyi XXI əsrdə dünya miqyasında iqtisadi, siyasi, elmi və mədəni əlaqələr hər zamankından daha sürətli və dinamik şəkildə inkişaf edir. Beynəlxalq əməkdaşlıq platformalarının genişlənməsi, qitələrarası kommunikasiya kanallarının güclənməsi və transmilliləşmə proseslərinin sürətlənməsi, yeni ünsiyyət formalarının yaranmasına şərait yaratmışdır. Bu prosesin mərkəzində isə universal kommunikasiya vasitəsi kimi çıxış edən dil faktoru dayanır. Hazırkı qlobal konfigurasiyada İngilis dili beynəlxalq informasiya mübadiləsinin, akademik əməkdaşlığın, diplomatik dialoqun və mədəni inteqrasiyanın aparıcı vasitəsinə çevrilmişdir. İngilis dili artıq yalnız müəyyən ölkələrin milli dili kimi deyil, həm də beynəlxalq səviyyədə qarşılıqlı anlaşmanı təmin edən “qlobal lingua franca” kimi qəbul olunur. Bu dil vasitəsilə fərqli mədəniyyətlərə mənsub insanlar ortaq kommunikativ platformada bir araya gələ bilər. Lakin dil öyrənmək prosesi yalnız leksik vahidlərin mənimsənilməsi və qrammatik strukturların öyrənilməsi ilə məhdudlaşmır. Dil, mahiyyət etibarilə, onu daşıyan xalqın mədəni kodlarını, sosial davranış normalarını və dünyagörüşünü özündə əks etdirir. Buna görə də, dil öyrənmə şəxs üçün mədəniyyətlərarası kompetensiyanın formalaşdırılması qaçılmaz zərurətə çevrilir.

Mədəniyyətlərarası kompetensiya yalnız digər mədəniyyətləri tanımaq və haqqında bilik əldə etməklə bitmir; bu bacarıq fərqli mədəniyyət nümayəndələri ilə qarşılıqlı hörmət və anlayış çərçivəsində ünsiyyət qurmaq, onların sosial kodlarını adekvat şəkildə dəyərləndirmək və uyğun davranış strategiyaları seçmək qabiliyyətini də əhatə edir. Təcrübə göstərir ki, müvəffəqiyyətli beynəlxalq kommunikasiya üçün tək cə dil səlisliliyi kifayət deyil; sosial-mədəni mətnləri anlamaq və adaptasiya qabiliyyəti, ünsiyyət prosesinin səmərəliliyini müəyyən edən əsas

amillərdən biridir. Bu baxımdan, İngilis dili tədrisində mədəniyyətlərarası ünsiyyətin nəzərə alınması artıq pedaqoji seçim deyil, strateji zərurətdir. Təlim prosesinə mədəniyyət komponentinin inteqrasiyası, dil öyrənmələrin yalnız lingvistik bacarıqlarını deyil, həm də sosial uyğunlaşma potensialını artırır. Nəticədə, qloballaşmanın yaratdığı çoxmədəniyyətli mühitdə effektiv iştirak edə bilən, çevik və adaptiv kommunikatorlar formalaşır. Beləliklə, mədəniyyətlərarası ünsiyyət bacarığı İngilis dili tədrisinin ayrılmaz və aktuallığını daim qoruyan istiqamətlərindən biri olaraq qalır

Əsas hissə. Mədəniyyətlərarası ünsiyyət fərqli mədəniyyətlərə mənsub insanlar arasında fikir, dəyər, norma və davranış modellərinin qarşılıqlı anlaşılması və uyğunlaşdırılması prosesidir. Bu anlayış yalnız dil baryerlərinin aradan qaldırılması ilə məhdudlaşmır; eyni zamanda, sosial kodların, tarixi təcrübələrin, simvolik mənə qatlarının və qarşılıqlı gözləntilərin də başa düşülməsini əhatə edir. Mədəniyyətlərarası ünsiyyətin uğuru, tərəflərin yalnız öz fikirlərini ifadə etməsi ilə deyil, həm də qarşı tərəfin dünyagörüşünü, ünsiyyət üslubunu və mədəni referans çərçivəsini dərk edə bilməsi ilə ölçülür.

Edward T.Hall (1976) mədəniyyətləri “yüksək kontekstli” və “aşağı kontekstli” olaraq təsnif edir [3]. Yüksək kontekstli mədəniyyətlərdə (məsələn, Yaponiya, Çin, Ərəb ölkələri) ünsiyyətin əhəmiyyətli hissəsi kontekstdən asılı olur; burada jestlər, səs tonu, susqunluq, məkan və sosial münasibətlər, sözlərdən daha çox mənə daşıyır. Bu tip mədəniyyətlərdə mesajın tam anlaşılması üçün tərəflərin ortaq mədəni təcrübəyə sahib olması vacibdir. Əksinə, aşağı kontekstli mədəniyyətlərdə (məsələn, ABŞ, Almaniya, İsveç) məlumat birbaşa, açıq və konkret ifadə olunur; jestlər və situasiya fonu ikinci dərəcəli əhəmiyyət daşıyır, əsas mesaj isə mətnin özündə kodlaşdırılır. Hall-un bu yanaşması mədəniyyətlərarası ünsiyyətdə yanlış anlamaların əsas səbəblərindən birini izah edir: tərəflərin kontekstə yüklədiyi mənaların fərqli olması.

Geert Hofstede (1980) mədəniyyətləri altı əsas ölçü üzrə təhlil etmişdir: fərdilik–kollektivlik, güc məsafəsi, qeyri–müəyyənlikdən qaçma, kişi və qadın dəyərləri, uzunmüddətli və qısamüddətli istiqamət, hədsiz zövqə imkan verilmə–mənəvi məhdudiyyətlər [4]. Fərdilik–kollektivlik ölçüsü insanların özlərini daha çox fərdi maraqlar əsasında, yoxsa qrupun bir hissəsi kimi identifikasiya etmələrini göstərir. Güc məsafəsi, cəmiyyətdə sosial iyerarxiyanın qəbul dərəcəsini müəyyənləşdirir. Qeyri–müəyyənlikdən qaçma, fərdlərin qeyri–sabit şəraitə qarşı tolerantlıq səviyyəsini ölçür. “Kişi” və “qadın” dəyərləri mədəniyyətin rəqabət, nailiyyət və sərtlik (maskulin) və ya əməkdaşlıq, qayğı və harmoniya (feminin) üzərində qurulmasını xarakterizə edir. Uzunmüddətli və qısamüddətli istiqamət ölçüsü isə mədəniyyətin gələcək planlara fokuslanma və ya indiki anın dəyərlərinə üstünlük vermə meylini göstərir. Hədsiz zövqə imkan verilmə–mənəvi məhdudiyyətlər isə mədəniyyətin istəklərin sərbəst ifadəsinə və ya sosial nəzarətə verdiyi dəyəri əks

etdirir. Bu model mədəniyyətlərarası ünsiyyətin planlaşdırılmasında mühüm analitik çərçivə rolunu oynayır.

Milton Bennett-in (1993) “Mədəniyyətlərarası həssaslıq inkişaf modeli” (Developmental Model of Intercultural Sensitivity – DMIS) tələbələrin və ya öyrənənlərin mədəniyyətlərarası münasibətlərdə keçdiyi mərhələləri təsvir edir: inkar, müdafiə, minimallaşdırma, qəbul, adaptasiya, inteqrasiya [1]. İnkar mərhələsində fərdlər mədəniyyət fərqlərinin mövcudluğunu qəbul etmir və ya onların əhəmiyyətini görməzdən gəlirlər. Müdafiə mərhələsində fərqlər qəbul olunur, lakin bu fərqlərə qarşı qoruyucu və bəzən neqativ mövqe sərgilənir. Minimallaşdırma mərhələsində fərdlər mədəni fərqləri qəbul etsələr də, onları ümumiləşdirərək öz mədəni kontekstlərinə uyğunlaşdırmağa çalışırlar. Qəbul mərhələsində mədəni müxtəlifliyin dəyəri tanınır, fərqlərin arxasındakı mənalar anlamağa çalışılır. Adaptasiya mərhələsində fərdlər qarşı tərəfin mədəni kodlarına uyğun ünsiyyət strategiyaları qura bilir. Nəhayət, inteqrasiya mərhələsində fərdlər çoxmədəniyyətli şəxsiyyət kimliyi formalaşdıraraq müxtəlif mədəniyyətlər arasında sərbəst keçid edə bilirlər. Bu model pedaqoji prosesdə tələbələrin mədəniyyətlərarası kompetensiyasını inkişaf etdirmək üçün mühüm metodoloji əsas kimi istifadə olunur.

Beləliklə, Hall, Hofstede və Bennett-in nəzəri modelləri, mədəniyyətlərarası ünsiyyətin yalnız dil faktoru ilə deyil, həm də sosial-psixoloji, dəyərlər sistemi və kontekstual göstəricilərlə sıx bağlı olduğunu göstərir. İngilis dili kimi beynəlxalq ünsiyyət vasitələrinin tədrisində bu modellərin nəzərə alınması, tələbələrin həm kommunikativ, həm də mədəni adaptasiya bacarıqlarını inkişaf etdirməyə imkan verir.

İngilis dili tədrisində mədəniyyətin əhəmiyyəti: Dil və mədəniyyət bir-birindən ayrılmaz şəkildə bağlıdır. Sapir–Whorf hipotezinə görə, dil yalnız ünsiyyət vasitəsi deyil, eyni zamanda insanın düşüncə tərzini, dünyagörüşünü və reallığı qavrama formasını formalaşdıran əsas mexanizmdir. Buna görə də, İngilis dili öyrənənlərə yalnız qrammatika qaydaları və söz ehtiyatı öyrədilməklə kifayətlənmək olmaz; onlar həm də həmin dilin mədəni kontekstini, sosial kodlarını və dəyər sistemini mənimsəməlidirlər. Dilin məna qatları çox vaxt mədəniyyətin yaratdığı simvollar, metaforalar və sosial münasibət formaları ilə yüklənmiş olur. Bu elementlər öyrənilmədikdə, öyrənənlər yalnız texniki ünsiyyət bacarığına sahib olur, lakin qarşılıqlı anlaşmada dərinlik və incəlik çatışmazlığı yaranır.

İngilis dili dərslərində tələbələrə rəsmi və qeyri-rəsmi ünsiyyət formaları, sosial etikətlər, jestlər, mimikalar, müxtəlif mədəniyyətlərdə mövcud olan dəyərlər və ənənələr öyrədilməlidir. Məsələn, Britaniya İngilis dilində rəsmi müraciət formaları (“Sir”, “Madam”, “Dear Mr/Mrs...”) yüksək sosial məsafə və hörmət ifadə etdiyi halda, ABŞ İngilis dilində qeyri-rəsmi və birbaşa ünsiyyət (“Hi”, “Hello John”) daha çox qəbul edilir. Eyni zamanda, bədən dili də mədəniyyətlər arasında fərqli anlamlar daşıya bilər; bir mədəniyyətdə müsbət qarşılanan jest başqa bir

mədəniyyətdə neqativ reaksiya doğura bilər. Bu səbəbdən, tələbələrin ünsiyyətdə qarşı tərəfin mədəni gözləntilərinə uyğun davranması beynəlxalq mühitdə uğurlu əlaqələrin qurulmasına zəmin yaradır. Mədəniyyətin dərs prosesinə inteqrasiyası tələbələrin motivasiyasını artırır və dil öyrənməni daha maraqlı, dinamik və aktual edir. Məsələn, dərslərdə yalnız dilin qrammatik quruluşlarını öyrətmək əvəzinə, tələbələrə həmin dilin istifadə olunduğu mədəniyyətin tarixi, incəsənəti, ədəbiyyatı və gündəlik həyat tərzini haqqında məlumat vermək onların öyrənmə prosesinə emosional bağlılıq yaradır. Bu metod, Kramsch (1998) tərəfindən irəli sürülən “mədəniyyətin dil öyrənmədə üçüncü məkan” konsepsiyası ilə də uzlaşır: tələbələr nə yalnız öz mədəniyyətlərinin, nə də öyrəndikləri dilin mədəniyyətinin tam içində olur, əksinə, hər iki mədəniyyətin kəsişməsində yeni bir mədəni şüur formalaşdırırlar [5].

Bundan əlavə, mədəni elementlərin tədrisə daxil edilməsi kommunikativ bacarıqların inkişafına da mühüm təsir göstərir. Rollu oyunlar, mədəniyyətlərəarası dialoqların simulyasiyası, real həyat ssenarilərinə əsaslanan tapşırıqlar tələbələrin yalnız dil biliklərini deyil, həm də sosial adaptasiya qabiliyyətlərini artırır. Nəticədə, öyrənənlər müxtəlif mədəni kontekstlərdə yaranan anlaşılmazlıqları minimuma endirir, daha çevik və uyğun kommunikasiya strategiyaları qura bilirlər.

Beləliklə, İngilis dili tədrisində mədəniyyət komponentinin nəzərə alınması həm pedaqoji, həm də sosial baxımdan mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu yanaşma tələbələrə yalnız dil bilicisi deyil, həm də mədəniyyətlərəarası kompetensiyaya sahib, global mühitdə uğurla fəaliyyət göstərə bilən fərdlər kimi formalaşdırır.

İngilis dili tədrisində mədəniyyətlərəarası ünsiyyət bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi, öyrənənlərin yalnız dil səlisliyini deyil, həm də sosial və mədəni uyğunlaşma qabiliyyətlərini artırmağa yönəlmiş kompleks bir prosesdir. [2, s.57] Müasir pedaqoji yanaşmalar göstərir ki, bu bacarıqların formalaşdırılması üçün istifadə edilən metodlar həm nəzəri, həm də praktiki təcrübəyə əsaslanmalıdır. Aşağıda göstərilən metodlar bu sahədə ən effektiv sayılan yanaşmalardır və onların hər biri mədəniyyətlərəarası kompetensiyanın müxtəlif aspektlərini inkişaf etdirməyə xidmət edir.

1. *Kommunikativ metod*: Real situasiyalarda dialoq və müzakirələr vasitəsilə dil və mədəniyyət elementlərinin birgə öyrənilməsi, tələbələrin yalnız qrammatik biliklərini deyil, həm də ünsiyyət strategiyalarını təkmilləşdirir. Bu metodda dərs prosesi süni təcrid olunmuş məşqlər üzərində deyil, gündəlik həyatın autentik situasiyalarına əsaslanır. Məsələn, tələbələr hava limanında qarşılanma, beynəlxalq konfransda təqdimat və ya çoxmədəniyyətli mühitdə mübahisə həlli kimi real kommunikasiya vəziyyətlərini canlandıraraq, həm dilin, həm də mədəni kontekstin xüsusiyyətlərini mənimsəyirlər.

2. *Rol oyunları və simulyasiyalar*: Tələbələrin müxtəlif mədəniyyət rollarına daxil olması və praktik ünsiyyət bacarıqlarını inkişaf etdirməsi, onların empati və perspektiv dəyişmə qabiliyyətini gücləndirir. Məsələn, tələbələr “yüksək kontekstli”

və “aşağı kontekstli” mədəniyyət nümayəndələri kimi rollara girərək, eyni situasiyaya müxtəlif mədəni yanaşmaları təcrübədən keçirirlər. Bu yanaşma Hall və Hofstede modellərində təsvir olunan fərqlərin praktiki anlaşılmasına kömək edir və tələbələrin mədəniyyətlərarası davranış elastikliyinə artırır.

3. *Layihə əsaslı öyrənmə*: Tələbələrin müxtəlif ölkələrin mədəniyyətləri barədə araşdırma aparması, nəticələrini təqdimatlar, posterlər və ya video çarxlar şəklində təqdim etməsi, həm tədqiqat bacarıqlarını, həm də auditoriya qarşısında çıxış vərdişlərini inkişaf etdirir. Layihələr çox zaman mədəniyyətlərarası mövzular — məsələn, “İngiltərədə iş görüşməsi etikası” və ya “Amerika və Azərbaycan bayramlarının müqayisəsi” kimi konkret mövzular əsasında qurulur. Bu metod, həm də tələbələrin mədəniyyətlərarası biliklərini digər fənlərlə inteqrasiya etməsinə imkan verir.

4. *Autentik materialların istifadəsi*: Filmlər, xəbərlər, sosial media nümunələri, real yazışmalar vasitəsilə dil və mədəniyyətin canlı nümunələri ilə tanışlıq, öyrənmələrin həm leksik, həm də pragmatik kompetensiyasını artırır. Məsələn, İngilis dilində çəkilmiş sənədli filmlərin izlənməsi tələbələrə yalnız mövzunun məzmununu deyil, həm də danışıq tərzini, intonasiya, jestlər və sosial davranış nümunələrini müşahidə etməyə şərait yaradır. Real həyatdan götürülmüş materiallar dərslərin motivasiya dərəcəsini artırır və tələbələrin öyrəndiklərini dərhal praktik mühitdə tətbiq etməsinə imkan verir.

5. *Onlayn platformalar*: Ana dili İngilis olan şəxslərlə virtual ünsiyyət, beynəlxalq forumlarda iştirak və mədəniyyət mübadiləsi, tələbələrin real vaxtda mədəniyyətlərarası bacarıqlarını sınaqdan keçirməsinə imkan yaradır. Bu yanaşma, eyni zamanda, tələbələrə müxtəlif dialektləri, danışıq sürətlərini və üslublarını öyrənmək imkanı verir. Məsələn, “Tandem” və “HelloTalk” kimi platformalar vasitəsilə tələbələr dünyanın müxtəlif bölgələrindən həmyaşıdları ilə tanış olaraq, həm dil, həm də mədəniyyət biliklərini təkmilləşdirirlər.

Beləliklə, bu metodların hər biri mədəniyyətlərarası ünsiyyət bacarıqlarının formalaşmasında mühüm rol oynayır. Ən yaxşı nəticə isə bu metodların bir-birini tamamlayan şəkildə, inteqrativ tədris yanaşması çərçivəsində tətbiq olunması ilə əldə edilir.

Azərbaycanda İngilis dili tədrisi uzun illər ərzində əsasən qrammatika və leksik biliklərin ötürülməsinə yönəlib, nəticədə mədəniyyətlərarası komponent çox vaxt ikinci planda qalıb. Bu yanaşma, tələbələrin dil strukturunu öyrənsələr belə, beynəlxalq ünsiyyətdə mədəni fərqlilikləri nəzərə almadan çətinliklərlə qarşılaşmasına gətirib çıxarır. Məsələn, tələbə ingiliscə düzgün qrammatik cümlə qura bilər, lakin qarşı tərəfin sosial jestlərini, ünsiyyət tərzini və ya mədəniyyətə xas davranış kodlarını anlamadıqda, mesajın düzgün qəbul olunmaması mümkündür. Bu problem xüsusilə beynəlxalq konfranslarda, xarici universitet mühitində, biznes danışıqlarında və mədəniyyətlərarası əməkdaşlıq layihələrində özünü daha qabarıq

göstərir. Müasir pedaqoji yanaşmalar göstərir ki, İngilis dilinin effektiv tədrisi yalnız dil biliklərinin artırılması ilə deyil, həm də mədəniyyətlərarası kompetensiyanın formalaşdırılması ilə mümkündür. Hazırkı vəziyyətdə bu sahədə bəzi məhdudiyətlər müşahidə olunur: dərslərin çoxunun mədəni məzmun baxımından zəif olması, müəllimlərin mədəniyyətlərarası tədris üzrə ixtisaslaşma səviyyəsinin qeyri-bərabərliyi, interaktiv və real kommunikasiya əsaslı təlim metodlarının az tətbiqi, beynəlxalq mübadilə proqramlarında iştirakın məhdudluğu və tədrisdə texnoloji resurslardan istifadənin qeyri-sistemli xarakter daşması.

Problemlərin həlli üçün aşağıdakı istiqamətlərdə islahat və yeniliklərin tətbiqi tövsiyə olunur:

Müasir dərslər və tədris proqramlarına mədəniyyətlərarası mövzuların daxil edilməsi: Tədris materiallarında müxtəlif ölkələrin sosial dəyərlərini, ünsiyyət üslublarını, mədəni simvollarını və adət-ənənələrini əks etdirən mətnlərə, dialoqlara və tapşırıqlara yer verilməlidir. Bu, tələbələrə yalnız dil strukturlarını deyil, həm də mədəni kontekstləri mənimsəməyə imkan yaradacaq.

Xarici müəllimlərlə birgə interaktiv dərslərin təşkili: Fərqli ölkələrdən olan müəllimlərin dərslər prosesinə cəlb edilməsi tələbələrə autentik dil təcrübəsi qazandırmaqla yanaşı, real vaxtda mədəniyyətlərarası ünsiyyət bacarıqlarını inkişaf etdirməyə kömək edəcək. Onlayn dərslər platformaları bu prosesi daha geniş miqyasda tətbiq etmək üçün əlverişli vasitədir.

Beynəlxalq layihələrdə və mübadilə proqramlarında iştirakın artırılması: “Erasmus+”, “Fulbright”, “British Council” kimi beynəlxalq proqramlar tələbələrin mədəniyyətlərarası mühitdə dil öyrənməsini və fərqli ölkələrdə real ünsiyyət təcrübəsi qazanmasını təmin edir. Bu proqramlarda iştirak həm tələbələr, həm də müəllimlər üçün qarşılıqlı mədəni zənginləşmə imkanı yaradır.

Müəllimlərin mədəniyyətlərarası təhsil üzrə ixtisaslaşdırılması: Müəllim hazırlığı prosesində mədəniyyətlərarası kommunikasiya nəzəriyyəsi, interkultural pedaqogika və kommunikativ metodologiya üzrə xüsusi kurslar təşkil olunmalıdır. Bu, pedaqoqların tədrisdə mədəni konteksti sistemli şəkildə inteqrasiya etməsinə şərait yaradacaq.

Yeni texnologiyaların istifadəsi ilə mədəniyyət mübadiləsinin təşviqi: Virtual reallıq (VR), artırılmış reallıq (AR) tətbiqləri, beynəlxalq forumlar və sosial şəbəkə əsaslı layihələr tələbələrə müxtəlif mədəniyyətləri interaktiv şəkildə öyrənmək imkanı verir. Məsələn, VR vasitəsilə Londonun küçələrində virtual səyahət və ya beynəlxalq tələbə forumlarında onlayn müzakirələr real mədəni mühitə daxil olmaq təcrübəsini təmin edə bilər. Beləliklə, Azərbaycan təhsil sistemində İngilis dili tədrisinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün mədəniyyətlərarası komponentin sistemli şəkildə gücləndirilməsi zəruridir. Bu istiqamətdə aparılacaq islahatlar tələbələrin qlobal kommunikasiya bacarıqlarını artırmaqla yanaşı, onların dünyagörüşünü genişləndirəcək və beynəlxalq əməkdaşlıqda daha uğurlu iştirakını təmin edəcək.

İngilis dili tədrisində mədəniyyətlərarası ünsiyyət bacarıqları tələbələrin yalnız dil biliklərini deyil, həm də sosial adaptasiya, empati və qarşılıqlı anlaşma qabiliyyətlərini inkişaf etdirir. Bu bacarıqlar öyrənənlərin fərqli mədəniyyət nümayəndələri ilə effektiv, hörmət və qarşılıqlı etimada əsaslanan ünsiyyət qurmasına imkan yaradır. Qloballaşan dünyada mədəniyyətlərarası ünsiyyət bacarıqları artıq əlavə bir üstünlük deyil, təhsilin ayrılmaz və strateji vacib hissəsinə çevrilməlidir. Bu, həm dil təliminin keyfiyyətini yüksəldir, həm də tələbələrin şəxsi inkişafına, sosial çevikliyin artmasına və beynəlxalq mühitdə özünəinamla çıxış etməsinə şərait yaradır. Azərbaycan təhsil sistemində bu istiqamətdə müvafiq islahatların aparılması zəruridir. İlk növbədə, dərslər və tədris proqramları mədəniyyətlərarası mövzularla zənginləşdirilməli, dərslər prosesində real kommunikasiya ssenarilərinə, mədəniyyətlərarası dialoqlara və beynəlxalq əməkdaşlıq təcrübələrinə geniş yer verilməlidir. Müəllimlərin peşəkar inkişafında mədəniyyətlərarası pedaqogika üzrə təlimlərin keçirilməsi, həmçinin yerli və xarici təhsil mütəxəssisləri arasında bilik mübadiləsi platformalarının yaradılması önəmlidir. Bu yolla tələbələr beynəlxalq əməkdaşlıqda daha fəal iştirak edə biləcəklər, müxtəlif ölkələrin təhsil, elm, biznes və mədəniyyət mühitində uğurla fəaliyyət göstərəcəklər. Onlar qlobal informasiya məkanına uğurla inteqrasiya olunaraq, həm milli, həm də beynəlxalq səviyyədə rəqabətə davamlı kadrlar kimi yetişəcəklər. Belə bir yanaşma təkcə xarici dil biliklərinin artırılması ilə kifayətlənməyəcək, eyni zamanda tələbələrdə mədəniyyətlərarası empati, yaradıcılıq və adaptasiya kimi XXI əsr bacarıqlarını da formalaşdıracaq.

Ədəbiyyat

1. Bennett, M.J. (1993). Towards Ethnorelativism: A Developmental Model of Intercultural Sensitivity. In Paige, R.M. (Ed.), Education for the Intercultural Experience. Intercultural Press.
2. Byram, M. (1997). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Multilingual Matters.
3. Hall, E.T. (1976). Beyond Culture. Anchor Books.
4. Hofstede, G. (1980). Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values. Sage Publications.
5. Kramsch, C. (1998). Language and Culture. Oxford University Press.
6. Sapir, E. (1921). Language: An Introduction to the Study of Speech. Harcourt, Brace.
7. Whorf, B.L. (1956). Language, Thought, and Reality. MIT Press.

Rəyçi: dos.Əliyeva Şəlalə Ənvər